

Turínys

Spalvotų iliustracijų sąrašas	8
Įvadas	9
Iliustracijų sąrašas	18
Prologas	19
SAKMĖ APIE GONDOLINO ŽLUGIMĄ	
Pradinis pasakojimas	33
Ankstyviausias tekstas	97
Turlinas ir Gondolino pabėgėliai	99
Pasakojimas iš „Mitologijos apmatų“	104
Pasakojimas iš <i>Qenta Noldorinwa</i>	111
Paskutinė versija	125
Pasakojimo raida	175
Užbaiga	205
Vardų sąrašas	227
Papildomos pastabos	255
Genealogija	267

SAKMĒ APIE GONDOLINO ŽLUGIMĀ

PRADINIS PASAKOJIMAS

Ir tarē Mažoji Širdis, Bronvego sūnus:
– Tad žinokite, kad Tuoras buvo žmogus, gyvenęs senovės dienomis šiaurės krašte, vadinamame Dor-Lominu, arba Šešėlių kraštu, iš visų eldarų jį geriausiai pažįsta noldoliai.

O tauta, iš kurios Tuoras buvo kilęs, klaidžiojo po miškus ir kalvas, nieko nežinojo apie jūrą ir apie ją nedainavo; bet Tuoras su jais negyveno, jis laikėsi vienišas prie ežero, vadinamo Mitrimu, kartais medžiodamas miškuose, o kartais grodamas pakrantėse savo grubia medine arfa lokių sausgyslių stygomis. Išgirdę jo grubias dainas daugelis iš toli ir arti ateidavo pasiklausyti, bet Tuoras liovėsi dainavęs ir pasitraukė į atokius kraštus. Ten jis sužinojo daug keistenybių ir perėmė daug žinių iš klajojančių noldolių, kurie mokė jį savo kalbos bei išminties, bet jam nebuvo lemta amžiams likti tuose miškuose.

Vėliau buvo kalbama, kad lemtis ir magija atvedė jį vieną dieną prie gilaus urvo uolose, kuriuo iš Mitrimo išteka slaptin-ga upė. Ir Tuoras įžengė į šį urvą trokšdamas sužinoti jo paslap-tį, bet Mitrimo vandenys nunešė jį toli priekin į pačią kalno gilumą ir jis niekaip nebegalėjo išsikapstyti į dienos šviesą. Ir kalbama, kad tokia buvo valia Ulmo, Vandenių Valdovo, kurio paskatinti noldoliai nutiesė šį slaptą kelią.

Tada Tuorą surado noldoliai ir nuvedė tamsiais tuneliais tarp kalnų, kol galiausiai pasiekė dienos šviesą ir pamatė gilų tarpekį neįkopiamomis sienomis, kurio dugne almėjo greiti upės vandenys. Dabar Tuoras jau nebetroško grįžti, tik eiti į priekį, o upė visą laiką jį vedė į vakarus.

Saulė tekėdavo jam už nugaros ir leisdavosi priekyje, o ten, kur vandenys putojo aplink didžiulius akmenis ar krito kriokliais, nuo vieno kranto iki kito iškildavo vaivorykštės, o vakarais lygios tarpeklio sienos žėrėdavo saulėlydžio gaisuo-se, todėl Tuoras pavadino šią vietą Auksiniu tarpekliau ir Vai-vorykštinio Stogo raguva, gnomų kalba tai būtų Glorfalkas ir Kris Ilbrantelotas.

Šiuo tarpekliau Tuoras keliavo tris dienas gerdamas slap-tingosios upės vandenį ir misdamas jos žuvimis, kurios buvo auksinės, sidabrinės ir mėlynos, įvairiausių nuostabių pavidalų. Galiausiai tarpeklis praplatėjo, o jam plateljant statūs kraš-tai leidosi ir tapo vis nelygesni, o vandenyje pasitaikydavo vis didesnių riedulių, aplink kuriuos putojo ir taškėsi vanduo. Kartkartėmis Tuoras ilgam prisėsdavo ir žvelgdavo į tyškantį vandenį klausydamasis jo dainos, paskui pakildavo ir dainuo-damas leisdavosi šokinėti nuo vieno didžiulio akmens ant kito; ar žvaigždėms sužibus siauroje dangaus juostoje virš raguvos pažadindavo aidą savo arfos garsais.

Vieną vėlų savo ilgos kelionės vakarą Tuoras išgirdo šūksmą ir niekaip negalėjo suprasti, koks gyvūnas jį skleidžia. Kartais

jis sakydavo sau: „Tai šmėkla“, o kartais: „Ne, tai kažkoks nedidelis žvėriukas aimanuoja akmenyne“, o kartais jam atrodydavo, kad tai kažkoks nežinomas paukštis klykauja keistai liūdnu balsu. Bet kadangi per visą savo kelionę Auksiniu tarpekliu jis negirdėjo jokio paukščio, šis garsas jį džiugino, nors ir buvo graudus. Kitą dieną auštant rytui jis vėl išgirdo šį garsą aukštai virš galvos ir pažvelgęs viršun pamatė tris didelius baltus paukščius, skriejančius aukštai virš tarpeklio ir klykaujančius tuo pačiu balsu, kurį jis girdėjo vakar temstant. Tai buvo žuvėdros, Osės paukščiai.

Šioje vietoje upės tėkmė buvo pilna uolėtų salelių ir didžiuliai akmenys gulėjo pakrantėje apkraštuoti baltu smėliu, tad eiti pasidarė sunkiau ir Tuoras gerai pasidairęs galiausiai rado vietą, kur buvo galima šiaip taip iškopti iš tarpeklio. Čia gairvus vėjas papūtė jam į veidą ir Tuoras tarė: „Tai nuostabu, tarsi vyno gurkšnis“, – bet jis nežinojo, kad atsidūrė visai netoli Didžiosios jūros.

Einant toliau tarpeklio sienos virš vandens vėl susiglaudė ir tapo stačios, o jis stovėjo aukštai pačioje uolos viršūnėje, iš tarpeklio teliko siauras plyšys, pilnas vandens riaumojimo. Ir žvelgdamas žemyn Tuoras pamatė tikrą stebuklą, nes atrodė, kad piktai šnypšdamas vanduo kyla tarpeklio siauruma aukštytyn ir veržiasi priešingai upės tėkmei, tačiau vanduo, atitekėjęs iš tolimojo Mitrimo, nepasiduoda ir vandens siena kyla beveik iki uolų viršūnių karūnuota putomis ir blaškoma vėjų. Bet Mitrimo vandenys buvo nugalėti ir priešingoji tėkmė riaumodama užliejo tarpeklių, užpylė akmenuotąsias saleles ir sudrumstė baltąjį smėlį – o Tuoras, kuris nepažino jūros ypatybių, išsigando ir spruko šalin; bet, matyt, ainurai paskatino jį išlipti iš tarpeklio pasitaikius progai, nes antraip potvynis būtų jį prarijęs, o šis siautėjo netgi smarkiau nei paprastai – dėl vakarų vėjo. Ir Tuoras atsidūrė atšiauriame krašte, kur neaugo

nė vienas medis ir aršūs vėjai talžė jį iš saulėlydžio pusės, o visi krūmokšniai dėl šio vėjo buvo palinkę į rytus. Čia jis kurį laiką klaidžiojo, kol atsidūrė prie juodų pakrantės uolų ir pirmą kartą pamatė vandenyną ir jo bangas, tą akimirką saulė nusileido už tolimo žemės krašto, o jis stovėjo ištiesęs rankas į šonus ir širdyje prabudo keistas stiprus ilgesys. Kai kurie sako, kad jis buvo pirmasis žmogus, pamatęs jūrą ir pažinęs jos keliamą ilgesį, bet nežinau, ar jie teisūs.

Čia jis įsikūrė įlankėlėje, apsuptoje juodų uolų, padengtoje baltu smėliu, nebent ypač stiprus potvynis pripildytų ją vandens mėlio, o putos jos nepasiekdavo, nebent per aršiausias audras. Čia jis ilgai gyveno vienas klajodamas pakrante, stebėdamas atoslūgius nuo uolų, apžiūrinėdamas sietuvas ir didžiules jūržoles, grotas, kur nuo lubų lašėdavo vanduo, ir keistus jūrų gyvūnus, kuriuos pamažu pradėjo pažinti; tačiau potvyniai, atoslūgiai ir bangų muzika stebino jį labiausiai, kiekvieną kartą atrodydami vis kitaip ir vis tiek nesuprantamai.

Tuomet, kai gyveno prie ramių Mitrimo vandenų, kur toli sklisdavo anties ar laukio balsai, jis turėjo laivelį, kurio priekį puošė gulgės kaklas, bet prarado jį tą pačią dieną, kai atrado slaptąją upę. Į jūrą leistis jis kol kas nesiryžo, nors jo širdis nerimo kupina keisto ilgesio, o tyliais vakarais saulei leidžiantis už tolimo jūros krašto šis ilgesys tiesiog įsiliepsnodavo.

Upė atplukdydavo nemažai geros medienos, nes noldoliai kirto medžius Dor-Lomino miškuose ir leisdavo pasroviui, vienas kitas rąstas netyčia pasiekdavo pakrantę. Tačiau Tuoras nieko nestatė, tik susirentė lūšnelę savo įlankėlėje, vėliau eldarai tą vietą praminė Falaskviliu. Ją jis pamažu išpuošė dailiais drožiniais – gėlių ir medžių, žvėrių ir paukščių, kuriuos matydavo gyvendamas prie Mitrimo, o svarbiausia iš jų visų buvo gulgė, nes Tuorui patiko šis simbolis, kuris vėliau tapo jo paties, jo giminės ir tautos ženklų. Čia jis praleido daug laiko,

kol galiausiai tuščios jūros vienatvė ėmė graužti jo širdį ir netgi Tuoras atsiskyrėlis ėmė ilgėtis žmonių balsų. Ko gero, čia prisidėjo ir ainurai, nes Tuorą mylėjo Ulmas.

Vieną rytą pačiomis paskutinėmis vasaros dienomis, dairdamasis pakrantėje, aukštai padangėje Tuoras pamatė tris gulbes, skriejančias iš šiaurės pusės. Šių paukščių jis dar nebuvo matęs šiuose kraštuose, tad palaikė tai ženklų sakdamas sau: „Ilgai mano širdis troško keliauti į tolimus kraštus, bet štai pagaliau aš seksiu paskui šias gulbes.“ O gulbės nusileido jo įlankėlėje, apiplaukė vandenyje tris ratus ir vėl pakilusios lėtai nuskrido pakrante į pietų pusę, tad Tuoras pasiėmęs savo arfą ir ietį nusekė paskui jas.

Ilgai jis keliavo tą dieną ir vakarėjant atėjo į vietas, kur jau buvo medžių, o kraštas, per kurį jis ėjo, buvo visai kitoks nei pakrantės prie Falaskvilio. Tenai Tuoras matydavo didingas uolas, kuriose glūdėjo grotos ir aukštai tryško vandens čiurkšlės, buvo daugybė gilių užutėkių stačiomis sienomis, bet nuo uolų viršūnių matei pliką nelygų ir plokščių kraštą, nusidriekusį kiton pusėn, kur melsvas ruoželis toli rytuose rodė esant tolimas kalvas. Bet čia driekėsi ilgi nuožulnūs krantai ir smėlio ruožai, o tolimosios kalvos beveik priartėjo prie jūros, tamsūs jų šlaitai buvo apaugę pušimis ar eglėmis, o papėdėse telkėsi beržai ir senoliai ažuolai. Čia taip pat tryško šaltiniai ir siaurais plyšiais veržėsi link jūros krantų, kur ištirpdavo sūriose bangose. Kai kur šių plyšių Tuoras negalėjo peršokti, tad tose vietose keliauti sekėsi sunkiau, bet jis atkakliai stūmėsi į priekį, nes gulbės skrido vis tolyn, kartais netikėtai imdavo sukti ratus, o kartais skubėdavo pirmyn, bet niekada netūpdavo ant žemės, o jų stiprių sparnų ūžesys suteikdavo jam drąsos.

Pasakojama, kad taip Tuoras keliavo vis pirmyn daug dienų, o žiema iš šiaurės kraštų vis tiek jį lenkė, nors jis keliavo nesustodamas. Tačiau nei žvėrys, nei blogas oras nesutrukdė

sulig pirmąją pavasario šiluma atkeliauti prie upės žiočių. Šios žemės buvo labiau nutolusios į pietus ir orai ne tokie atšiau-rūs kaip Aukiniame tarpeklyje, be to, krantas pakrypo taip, kad jūra liko labiau pietų nei vakarų pusėje, kaip galima buvo spręsti pagal saulės ir žvaigždžių padėtį, bet jis vis keliavo dešiniuoju šonu visą laiką pasisukęs į jūrą.

Upė buvo išgraužusi gilią vagą, o krantuose driekėsi derlingos žemės, vienoje pusėje apaugusios vešlia žole, o kitoje miškais, vandenys tingiai sruvo į jūrą ir nekovėjo kaip Mitrimo srovė šiaurėje. Ilgi sausumos pirštai tiesėsi gilyn į upės vandenį apaugę krūmokšniais ir nendrėmis, bet arčiau jūros jie buvo padengti tik smėliu, šias vietas buvo taip pamėgę paukščiai, kad tokios jų daugybės Tuoras dar niekada nebuvo matęs. Aplink skardėjo jų čiulbėjimas, švilpavimas ir klyksmai, čia tarp daugybės baltų sparnų plazdėjimo jis pametė iš akių tris gulbes ir daugiau jų nebematė.

Tuo metu jūra pradėjo varginti Tuorą, nes keliauti pakrante buvo sunku. Tikriausiai ne be Ulmo įsikišimo, nes tą naktį pas jį atėjo noldoliai ir jis prabudo iš miego. Melsvoje jų žibintų šviesoje jis rado kelią upės krantu ir taip greitai nužingsniavo gilyn į sausumą, kad, aušrai nušvietus dangų dešinėje, štai! jūra ir jos ošimas buvo likę toli už nugaros, o vėjas pūtė į veidą, tad netgi sūraus jos kvapo nesijautė. Netrukus jis atėjo į kraštą, vadinamą Arlisgionu, arba nendrynu, o jis yra į pietus nuo Dor-Lomino, nuo kurio jį skiria Šešėlio kalnai, kurių atšakos nutįsusios iki pat jūros. Iš šių kalnų ir išteka toji upė, kurios vandenys netgi šioje vietoje buvo nuostabiai skaidrūs ir vėsūs. Apie šią upę daug istorijų pasakoja eldarai ir noldoliai, o jos vardas visomis kalbomis yra Sirionas. Čia Tuoras šiek tiek pailsėjo, tačiau nuotykių troškimo genamas vėl pakilo ir leidosi keliauti toliau. Daug dienų jis ėjo upės pakrante ir, nespėjus pavasariui atvilioti vasaros, atėjo į dar gražesnę kraštą. Čia skambėjo nuosta-

biausios paukščių giesmės, nes niekur nėra tokių giesmininkų, kaip Gluosnių krašte, o būtent į šias nuostabias vietas jis dabar atklydo. Čia upė plačiais vingiais raitėsi per švelnia žole, žalia ir aukšta, apaugusią lygumą; neapsakomo senumo gluosniai augo jos krantuose, užutėkiai buvo nusėti vandens lelijų lapais, bet jų žydėjimo metas dar nebuvo atėjęs, o po gluosniais tarsi žali kardai styrojo iksijų lapai, aplink būrėsi viksvos ir rikiavosi nendrių kariuomenė. Šiose vietose gyveno šnabždesių dvasia, ji ėmė šnabždėti Tuorui vakaro sutemose ir jam nebesinorėjo išvykti, o rytui išaušus prasiskleidė nesuskaičiuojami vėdrynų žiedai ir nenoras dar sustiprėjo, tad Tuoras liko.

Čia jis pirmą kartą pamatė drugelius ir labai jais džiaugėsi, pasakojama, kad visa drugelių giminė yra kilusi iš Gluosnių krašto. Paskui atėjo vasara, stojo šilti vakarai ir pasirodė naktiniai drugiai, Tuorą stebino begalės musių ir jų zyzimas, vabalų zvimimas ir bičių dūzgesys; visiems šiems padarams jis davė savo sugalvotus vardus ir pynė iš jų naujas dainas pritardamas savo senąja arfa, šios dainos skambėjo daug švelniau už jo senąsias dainas.

O Ulmą apėmė baimė, kad Tuoras pasiliks čia amžinai ir didinga jam skirta lemtis neišsipildys. Todėl jis nebenorėjo patikėti Tuorą vesti vien tik noldoliams, kurie slapta jam tarnavo, bet bijodami Melko stokodavo ryžto. Be to, ir jie buvo neatsparūs Gluosnių krašto kerams, nes šie buvo stiprūs.

Ir štai Ulmas šoko į stovintį prie jo rūmų vartų giliai po ramiais Išorinės jūros vandenimis banginio formos vežimą, traukiamą narvalų ir jūrų liūtų, ir lydimas didžiulių jūrų kriauklių gaudesio paliko Ulmonaną. Jis keliavo taip greitai, kad po kelių dienų, o ne nesuskaičiuojamų metų, kaip buvo galima pagalvoti, atsидūrė prie upės žiočių. Toliau vežimu jis negalėjo keliauti, kad nesudarkytų upės vandenų ir jos krantų, tad Ulmas, kuris mylėjo visas upes, o ypač šią, toliau keliavo pėsčiomis. Jis

vilkėjo šarvus tarsi iš mėlynų ir sidabrinių žuvų žvynų, plaukai spindėjo melsvu sidabru ir tos pat spalvos buvo žemę siekianti barzda, neturėjo jis nei šalmo, nei karūnos. Kojas dengė visais žalumos atspalviais tviskantis rūbas, bet niekas nežino, iš ko jis buvo išaustas, žiūrint į jį atrodė, kad žvelgi į lėtai sūkuriuojančias vandenų gelmes, kuriose be garso nardo švytinčios žuvis, gyvenančios giliose bedugnėse. Susijuosęs jis buvo didžiulių perlų juosta ir apsiavęs sunkiais akmeniniais batais.

Be to, jis buvo pasiėmęs savąjį muzikos instrumentą, kuris atrodė keistai, nes buvo padarytas iš daugybės ilgų suktų kriauklių su skylutėmis. Pūsdamas jas ir spaudydamas savo ilgais pirštais jis išgaudavo žemus garsus, susipinančius į stebuklingas melodijas, magišku grožiu toli pranokstančias visa, ką galėjo sukurti kiti muzikantai arfa ar liutnia, lyra ar dūdele, ar bet kokiais styginiais instrumentais. Atkeliaavęs upe jis prisėdo vakaro prieblandoje tarp nendrių ir užgrojo savo kriauklių instrumentu, o tose vietose, kur buvo apsistojęs Tuoras, tvyrojo naktis. Ir Tuoras netekęs žado suklušo. Jis stovėjo iki kelių paskendęs pievų žolėse ir jau nebegirdėjo nei vabzdžių dūzgimo, nei vandens teškenimo, nejautė netgi gėlių kvapų; girdėjo jis bangų šniokštimą ir žuvėdrų klyksmus, o sieloje prabudo uolėtų krantų ir žuvų pilnų užutėkių ilgesys, troškimas vėl išgirsti neriančio jūrvarnio garsą ir bangas, kurios garsiai riaumodamos taškosi į juodas uolas.

Tuomet Ulmas pakilo ir prabilo, o Tuorą apėmė toks siaubas, kad vos nesustojo širdis, nes Ulmo balsas gaudė kaip didžiausia gelmė, o jo akys buvo tarsi giliausia pasaulio bedugnė. Ulmas tarė:

– O Tuorai, vienišoji širdie, nenorėčiau, kad visam laikui apsigyventum gražiose vietose tarp gėlių ir paukščių, nevesčiau tavęs per šiuos malonius kraštus, bet taip turi būti. Tad leiskis į tau skirtą kelionę ir negaišuok, nes labai toli tavęs

laukia skirtoji lemtis. Tu turi ieškoti miesto tautos, vadinamos gondotlimais, gyvenančiais akmenyse, noldoliai slapta parodys tau kelią, kad nesuuostų Melko šnipai. Tenai aš įdėsiu žodžius tau į lūpas, tenai galėsi šiek tiek pagyventi. Galbūt gyvenimo kelias dar atves tave prie didžiųjų vandenių, ir tikrai kils iš tavęs sūnus, kuris geriau nei bet koks kitas žmogus pažins pasaulio gelmes – ir jūrose, ir dangaus skliaute.

Dar daug Ulmas kalbėjo apie savo planus ir troškimus, bet tuo metu Tuoras nedaug tesuprato ir labai jų išsigando. Tuomet Ulmas apsisiautė tiršta migla, tarsi kilusia nuo jūros, o Tuoras, kurio ausyse vis dar skambėjo jo muzika, mielai būtų grįžęs prie Didžiosios jūros, bet prisimindamas paliepiamą apsisuko ir patraukė gilyn į sausumą upės pakrante, ir keliavo, kol išaušo diena. Bet tas, kuris kartą girdėjo Ulmo kriauklių muziką, jaus jos kvietimą iki gyvenimo pabaigos, taip buvo ir Tuorui.

Kai išaušo diena, jis pavargęs užmigo ir miegojo iki sutemų, tuomet atėjo noldoliai ir jį nusivedė. Ilgai jis keliavo prisidenęs nakties tamsa, o dienomis ilsėdamasis, todėl vėliau nelabai prisiminė tuos kraštus, per kuriuos ėjo. Tuoras ir jo vadovai nenuilsdami traukė pirmyn ir pasiekė didžiulių kalvų kraštą, kur upė raitėsi vingiais aplenkdamą jų papėdes, ten buvo daugybė nepaprastai mielų slėnių, bet noldoliai sunerimo.

– Čia, – pasakė jie, – prasideda žemės, kuriose knibžda Melko goblinų, tai neapykantos pritvinkusi padermė. Toli šiaurėje, bet, deja, nepakankamai toli, net jei būtų už dešimt tūkstančių lygų, stūkso Geležies kalnai, ten įsikūręs galingasis, siaubingasis Melko, kurio vergai mes esame. Tegalime tau padėti slapta, nes jei jis suuostų mūsų tikslus, balrogai atlėktų mūsų kankinti.

Baimės apimti noldoliai netrukus paliko jį ir jis vienišas keliavo kalvotu kraštu, bet tai neišėjo į gera, nes kalbama, kad

„Melko turi daug akių“, o keliaudamas su gnomais Tuoras buvo vedamas slaptais takais ir urvais po kalvomis. Tačiau likęs vienas pasiklydo ir dažnai užkopdavo į kalvų viršūnes apsidairyti. Bet nematė jokių ženklų, kad čia kas gyventų, o ir išties gondotlimų miestą nelengva buvo rasti, netgi Melko šnipai dar nežinojo, kur jis yra. Ir vis dėlto kalbama, kad šie šnipai suvokė šiuose kraštuose klajojant keistą žmogų, o Melko suklyso ir sustiprino sargybas.

Bet kai gnomai baimės apimti paliko Tuorą, toks Voronvė, arba kitaip Bronvegas, pasiliko ir sekė jį slapta nepaisydamas baimės, kai pamatė, kad jokie priekaištai nepažadins kitų drašos. O Tuoras didžiai išvargęs sėdėjo prie gurgančios tėkmės ir jo širdis ilgėjosi jūros, jis jau vėl pradėjo galvoti, gal grįžti upės krantu atgal ten, kur beribiai vandenys ir ošiančios bangos. Bet Voronvė ištikimasis priėjo prie jo ir atsistojęs greta tyliai tarė:

– Tuorai, nenusimink, ateis diena, kai tavo širdies troškimas išsipildys, o dabar pakilk ir eime, aš tavęs nepaliksiu. Nesu iš kelių gerai žinančių noldolių, aš amatininkas ir gaminu savo rankomis daiktus iš medžio bei metalo, o prie palydos prisidėjau visai neseniai. Tačiau nuo seno esu girdėjęs gandus ir pasakojimus, kuriuos prislėgti vergai slapta pasakoja pakuždomis, apie miestą, kur noldoliai gali gyventi laisvi, jei tik suras į jį slaptą kelią, tad mes dviese tikrai rasime kelią į Akmens miestą, kur slypi gondotlimų laisvė.

Tad žinok, kad gondotlimai buvo toji noldolių giminė, kuri vienintelė išvengė Melko galybės, kai Nesuskaitomų Ašarų mūšyje jis išžudė ir pavergė jų tautą, supančiojo juos kerais, privertė gyventi Geležies Pragaruose lenkiantis vien jo valiai ir įsakymams.

Ilgai Tuoras ir Voronvė ieškojo tos tautos miesto, kol galiausiai po daugybės dienų aptiko gilų slėnį tarp kalvų. Čia tekėjo upė labai akmenuotu dugnu, šniokšdama ir skubėdama, jos

krantus dengė tankiai suaugę alksniai, tačiau slėnio sienos buvo stačios, nes netoliese buvo kalnai, kurių Voronvė nepažinojo. Ir čia žalioje sienoje šis gnomas rado angą tarsi didžiules duris nuožulniais kraštais, ją slėpė tankūs krūmai ir aukšta susipynusi žolė; tačiau aštrių Voronvės akių neapgavo. Vis dėlto kalbama, jog statytojai į savo darbą įpynė tokią magiją (padedami Ulmo, kurio galia tekėjo šioje upėje, nors Melko siaubas ir kaustė jos krantus), kad niekas, išskyrus noldolių gentį, negalėjo štai taip netyčia jų aptikti; nebūtų jų radęs ir Tuoras, jei jam nebūtų padėjęs atkaklusis gnomas Voronvė. Gondotlimai tokią slaptą buveinę įsirengė bijodami Melko; tačiau daugybė drąsesnių noldolių leisdavosi Siriono upe nuo kalnų, ir nors nemažai jų pražūdavo nuo Melko blogio, kai kurie surasdavo šį slaptą įėjimą, galiausiai patekdavo į Akmens miestą ir prisidėdavo prie jo tautos.

Didžiai nudžiugo Tuoras su Voronve atradę šiuos vartus, bet įėję rado tamsų, nelygų ir vingiuotą kelią ir ilgai klupinėjo tamsiuose tuneliuose. Čia skambėjo bauginantys aidai, pasigirdavo daugybės juos sekančių kojų trepsėjimas, kad net Voronvė persigandęs tardavo:

– Tai Melko goblinai, orkai iš kalvų.

Ir jie leisdavosi bėgti tamsoje klupinėdami ant akmenų, kol suvokdavo, kad tai tik apgaulė. Šis klaidžiojimas apgraibomis, rodė, truko amžinybę, bet galiausiai jie tolumoje pamatė mirgančią šviesą ir pasukę jos link išėjo prie vartų, panašių į tuos, pro kuriuos buvo įėję, tačiau neapaugusių krūmynais. Taip jie išėjo į saulės šviesą ir kurį laiką nieko negalėjo matyti, bet stauga sugaudė gongas, sužvango ginklai ir štai juos apsupo plienu šarvuoti kariai. Tuomet jie apsižvalgė ir pamatė, kad stovi stambiašlaičių kalvų papėdėje, šios kalvos žiedu supa plačią lygumą, o joje, ne visai viduryje, bet šiek tiek arčiau vietos, kur jie stovėjo, kyla didžiulė kalva plokščia viršūne ir šioje viršūnėje nušviestas blausios ryto šviesos stovi miestas.